

в частности волонтерской; расширился социально – культурный кругозор в понимании интеграционных процессов; повысился уровень экологического сознания, уровень правовой культуры; потребность участия в различных мероприятиях гражданско-патриотической направленности: акциях, походах по местам боевой славы, конкурсах и викторинах; в связи с активным участием в создании творческих и социальных проектов, сайта факультета значительно возрос уровень информационной культуры.

Список литературы

1. Программа непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи в Республике Беларусь на 2011–2015 годы. Постановление Министерства образования Республики Беларусь от 24 мая 2011 г. № 16.
2. Мониторинг качества системы воспитания в учреждениях, обеспечивающих получение процесса – технического, среднего специального и высшего образования: методические рекомендации / авт. – сост. И.В. Багнюк [и др.]. – Минск, 2005.
3. Зенченко, В.А. Проблемы формирования гражданственности и патриотизма у современной молодежи / Минск, 2001.
4. Буткевич В.В. Гражданское воспитание детей и учащейся молодежи. Минск. – Национальный институт образования. – 2007.

ЭТНАГЕНЕЗ ВАЛЕАЛАГІЧНЫХ УЯЎЛЕННЯЎ БЕЛАРУСАЎ

*А.Л. Міхайлава, С.І. Міхайлаў
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

У педагогіцы кожнага народа працэс выхавання і аздаравлення асобы зарыентаваны на створаны грамадствам ідэал. Таму сярод шматлікіх скарбаў народнай педагогічнай мудрасці адно з асноўных месцаў займае ідэя ўдасканалвання чалавечай асобы. Ідэал неабходны як крытэрыі для самапрызнання, самавызначэння, ацэнкі сябе і іншых людзей, як сродак для стварэння ўпарадкаванасці ў жыццядзейнасці, прадвызначэння стратэгічнай задачы жыцця чалавека, ён змяшчае ў сабе ўсе неабходныя і лепшыя рысы чалавека, якога хацела бачыць грамадства, а таксама ўвабраў у сябе мэта, канчатковыя задачы выхавання і самавыхавання чалавека.

Такім чынам, мэта даследавання – прааналізаваць развіццё ўяўленняў пра дасканаласць чалавека ў гісторыі Беларусі і сучасны грамадскі ідэал.

Матэрыял і метады. Даследаванне пабудавана на аснове метадаў этнапедагогічнага аналізу і сінтэзу (было прааналізавана развіццё ўяўленняў пра дасканаласць чалавека на матэрыялах даследаванняў і творчай спадчыны вядомых беларускіх асветнікаў XVI - пачатку XX стагоддзяў: Ф.Скарына, М.Гусоўскі, А.Волян, Ф. Бохвіц, Л.Залускі, К.Нарбут, К.Каліноўскі, Ф. Багушэвіч, Я.Лучына, Цётка (Алаіза Пашкевіч), Я. Колас, І.А.Сербаў, М.В. Доўнар-Запольскі, - і абгрунтаваны грамадскі ідэал дасканаласць чалавека кожнага з этапаў развіцця Беларусі).

Вынікі і іх абмеркаванне. Э.С. Дубянецкі – айчыны гісторык – спрабуе вызначыць адметныя рысы нацыянальнага беларускага характару праз прызму этнагенезу беларусаў, прыродна-геаграфічных асаблівасцей Беларусі, геапалітычных умоў. На думку даследчыка, у этнагенезе беларусаў значную ролю адыграў “так званы балцкі субстрат”, ад якога ў скарбонку нацыянальных рыс трапілі стрыманасць і вытрымка, а таксама ўплыў славянскіх плямёнаў, у прыватнасці ўкраінцаў, што вызначыў фарміраванне тыповых рыс беларускага нацыянальнага характару: “памяркоўнасць, гасціннасць, а таксама пэўная нерашучасць, недастатковыя актыўнасць і энергічнасць”. Прыродна-геаграфічны фактар, накладваючы “значны адбітак на спецыфіку гаспадарчай дзейнасці, матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў”, абумовіў станаўленне іх нацыянальнага характару: “жыхарам раўнінных тэрыторый, як правіла, уласцівы спакойны, разважлівы характар. ... беларуская прырода пазбаўлена рэзкіх пераходаў ад аднаго рэльефу да другога ... што ў рэшце рэшт прадвызначыла фарміраванне чалавека з такім жа “акруглым”, ураўнаважаным характарам. У той жа час моцная біяэнергетыка беларускіх лясоў, а таксама праца беларусаў на апрацоўцы лясных тэрыторый пад палі для вырошчвання ўраджаю выпрацавалі “знакамітую

жыццястойкасць, стрыманасць, цяглавітасць беларусаў”. Пры высвятленні ўмоў развіцця нацыянальнага характару беларусаў неабходна ўлічваць геапалітычны фактар – Беларусь “знаходзіцца на своеасаблівым скрыжаванні ўсіх шляхоў паміж чатырма бакамі свету” і таму з’яўляецца жаданай тэрыторыяй для іншаземных захопніцкіх памкненняў, што заўжды вымушала беларусаў весці зацятую, перманентную барацьбу за абарону сваёй тэрыторыі, чалавечай годнасці, незалежнасці, у якой паступова выпрацоўваліся надзвычайная вынослівасць, мужнасць і цярплівасць.

У ходзе гістарычнага развіцця Беларусі пад уздзеяннем асаблівасцей гістарычнага лёсу, менталітэту і рэгіёну пражывання складваліся свае ўяўленні пра “дасканаллага чалавека” як ідэал для падростаючага пакалення. Да нашага часу з глыбіні вякоў дайшлі найкаштоўнейшыя звесткі пра асноўныя накірункі станаўлення і развіцця грамадскага ідэалу асобы на ўсіх этапах шматвяковай гісторыі Беларусі, што знайшло сваё выяўленне ў працах нацыянальных асветнікаў, пісьменнікаў і вучоных.

Эпоха Рэнесансу. Ф.Скарына (да 1490 – каля 1541), беларускі першадрукар і асветнік асноўнымі рысамі характару дасканаллага ў маральных і фізічных адносінах чалавека прызнаваў незалежнасць і самастойнасць мыслення, інтэлект і добрапрыстойнасць, гуманізм, гонар і годнасць; М.Гусоўскі (1470(?) – 1533(?)), паэт-гуманіст і асветнік – адукаванасць і маральна-этычную дасканаласць; С. Будны (каля 1530–1593), вучоны і педагог – усебаковае развіццё, таленавітасць, патрыятызм; А.Волян (1530–1610), філосаф, прызнаваў у якасці ідэальных “гарманічнае спалучэнне ўсіх дабрачыннасцей і бездакорных нораваў”.

Перыяд знаходжання Беларусі ў Рэчы Паспалітай. Л.Залускі (1604–1676), філосаф, выкладчык Віленскага ўніверсітэта, выказваў асноўнымі рысамі здаровай асобы “дзеіную здольнасць да добра, увасобленую ў інтэлекце”. К.Нарбут (1738–1807), грамадскі дзеяч і філосаф, выказваўся за гарманічнае спалучэнне эмацыянальнага і лагічнага, фізічнага і разумовага развіцця.

Эпоха Асветы. Ф. Бохвіц (1779–1856), вучоны, асноўнымі рысамі характару дасканаллага ў маральных і фізічных адносінах чалавека прызнаваў памяць, уяўленне, аналітычнае мысленне, усебаковае развіццё здольнасці. К.Каліноўскі (1838–1864), асветнік, паэт, публіцыст, рэвалюцыянер XIX ст., значнымі рысамі дасканалай ва ўсіх адносінах асобы лічыў грамадзянскасць, адукаванасць, усебаковае развіццё, гуманістычныя прынцыпы, праўдзівасць, гатоўнасць да барацьбы за высокія гуманістычныя ідэалы.

Гістарычны аналіз вышэйзгаданых якасцей нацыянальнага ідэалу сведчыць, што на працягу стагоддзяў уяўленні беларусаў аб “ідэальным чалавеку” ўзбагачаліся ўсё новымі і новымі гранямі, якія знаходзіліся ў суаднесенасці з фарміраваннем менталітэту беларусаў. На перыяд к.ХІХ – п.ХХ ст. дзякуючы гістарычным, геапалітычным, прыродна-геаграфічным умовам Беларусі, а таксама асаблівасцям развіцця нацыянальнай псіхалогіі беларусаў, а гэта значыць, і менталітэту народа, склаліся спрыяльныя перадумовы для пачатку фарміравання беларускай нацыі. Айчынным асветнікі к. ХІХ – п. ХХ ст. у сваіх творах паказвалі іх значнасць для беларускага народа. Ф. Багушэвіч (1840 – 1900) – прадстаўнік грамадскай думкі Беларусі, ідэолаг нацыянальнага адраджэння, адзін з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры – вылучаў праблему мовы як асноўную праблему нацыянальнага жыцця, вызначаючы яе найважнейшай формай выяўлення духоўнасці народа (“язык ёсць адзежа душы”), глыбокі патрыятызм, разумеючы пад апошнім надзвычай інтымнае адчуванне арганічнай духоўнай еднасці са сваім народам і ўнутраную характарыстыку сапраўднага чалавека: “Каб за край быў умёрці гатоў, каб не прагнуў айчыны чужых”. Я.Лучына (1851– 1897), пісьменнік-дэмакрат другой паловы ХІХ ст., вызначае патрыятызм, гуманізм, мудрасць, працавітасць, сумленнасць, духоўнасць, жыццёвы аптымізм лёсавызначальнымі якасцямі беларуса. Я. Колас (1882 – 1956) – народны пісьменнік, настаўнік – у аснову сваіх педагогічных поглядаў паклаў ідэю народнасці, галоўнымі рысамі якой лічыў магутныя сілы беларускага народа, любоў да сваёй мовы і радзімы, не абыходзіць ён і паказу самога беларуса, якому ўласціва жыццялюбства, працавітасць, мудрасць, ветлівасць, гасціннасць. Беларускі гісторык і народазнаўца ХІХ стагоддзя М.В. Доўнар-Запольскі

(1867 – 1934) называе ў якасці вызначальнага кампанента і прыметы-характарыстыкі этнічнай супольнасці беларусаў самабытную духоўную культуру, асновай якой з’яўляецца вусная народная творчасць.

Заклучэнне. Сучаснаму ідэалу маральна і фізічна здаровай асобы ўласцівыя працавітасць, патрыятызм, гуманізм, чэснасць і праўдзівасць, павага да людзей, сумленнасць, дабрыня, гонар і ўласная годнасць, фізічная моц і вытрымка, упэўненасць, пачуццё справядлівасці; гэта асоба, якая рэдка або зусім не хварэе, вядзе здаровы лад жыцця, бездакорна выконвае свае сацыяльныя ролі, адэкватна рэагуе на знешнія раздражняльнікі і г.д. Як бачым, асноўныя рысы дадзенага ідэалу былі закладзены шэраг стагоддзяў таму і адзначаны ў вядомых творах нашымі славытымі землякамі – педагогамі, асветнікамі, філосафамі. Гэта своеасаблівы кодэкс беларускага народа – сукупнасць патрабаванняў да чалавека, правілаў і норм паводзін, які занатаваны ў розных відах вуснай народнай творчасці.

МОСКОВСКОЕ ТАЙНОЕ ОБЩЕСТВО ОФИЦЕРОВ ОТДЕЛЬНОГО ЛИТОВСКОГО КОРПУСА

*Ф.А. Некрашевич
Минск, БГУ*

Отдельный Литовский корпус – крупное воинское подразделение в составе российской армии (1817–1831). Корпус состоял из двух пехотных и одной кавалерийской дивизий. Данное воинское формирование было создано в 1817 г. и комплектовалось рекрутами из западных губерний (Виленская, Волынская, Минская, Подольская, Гродненская губернии и Белостокская область). Среди офицеров корпуса существовало несколько тайных обществ (например, «Общество Военных друзей» и «Общество друзей»), активно борющихся с российским правительством.

Материал и методы. Основу исследования составили материалы Государственного Архива Российской Федерации [1], а также опубликованные источники по данной проблеме [3, 7]. Была изучена российская [2, 4] и польская [5, 6] историография вопроса. Во время проведения исследования применялись общенаучные, а также специальные исторические методы.

Результаты и их обсуждение. После начала восстания в 1830 г. российское правительство не без оснований опасалось, что военнослужащие Отдельного Литовского корпуса могут перейти на сторону противника. Поэтому в январе – феврале 1831 г. произошли существенные перемены в офицерском составе корпуса. Около 400 офицеров, которых российское командование подозревало в симпатиях к восставшим, были переведены из Отдельного Литовского корпуса в другие подразделения российской армии. Все они находились вне пределов действующей армии. Перевод осуществлялся в IV пехотный корпус, штаб-квартира которого располагалась в Москве, а также в Отдельный Кавказский корпус [5. с. 382]. Благодаря таким действиям российское командование надеялось повысить боеспособность корпуса, а также предотвратить переход офицеров на сторону восставших.

Несмотря на предусмотрительную деятельность некоторые из бывших офицеров Отдельного Литовского корпуса продолжали вынашивать планы присоединения к восстанию. В Москве было создано общество офицеров, объединенных идеей побега и присоединения к восставшим на территории западных губерний. В общество входили корнет Нарвского гусарского полка Т. Керсновский, его брат, подпоручик Пермского пехотного полка С. Керсновский, поручик Казанского пехотного полка М. Морашевский, а также корнет Ингерманландского гусарского полка П. Цеплинский. Братья Керсновские являлись уроженцами Новогрудского пов. Минской губ., П. Цеплинский – Гродненской губ., М. Морашевский – Могилевской губ. [6. с. 107, 265–266, 399–400]. Также с офицерами были тесно связаны студент Московского университета К. Шенявский, подпоручик Троицкого пехотного полка Седлицкий и О. Петрашкевич, бывший член общества филоматов. Последний был сослан в Москву, где работал помощником университетского биб-